Qorti tal-Appell
(Kompetenza Inferjuri)

Imhallef Anthony Ellul

Appell 332/2014

AC Enterprises Limited (appellata)

vs

Victor Galea u Josephine Galea (appellanti)

26 ta' Jannar 2018.

Il-Qorti,

Rat **ir-Rikors tas-socjeta' AC Enterprises Ltd** tas-6 t'Ottubru 2014 permezz ta' liema talbet lill-Qorti tal-Magistrati (Malta) tikkundanna lill-intimati jhallsuha l-ammont ta' erbat elef, sitt mija u wiehed u sittin Ewro u erbgha u disghin centezmu (€4,661.94) rapprezentanti bilanc dovut minnhom ghal *stone blocks* mibjugha u kkonsenjati lilhom mill-istess socjeta' rikorrenti fuq inkariku taghhom stess.

Rat **ir-Risposta tal-intimati konjugi Galea tas-6 ta' Novembru 2014**[1] permezz ta' liema ressqu dawn l-eccezzjonijiet: (i) preliminarjament, huma ma humiex il-legittimi kontradditturi ghall-pretensjonijiet tar-rikorrenti stante illi l-kunsinna saret fuq struzzjonijiet u a beneficcju ta' VG Tiles Co Limited; (ii) preliminarjament ukoll, l-intimata Joseph Galea ma ghandha x'taqsam xejn mal-kawza stante illi hija mara tad-dar u ma ghandha x'taqsam xejn mad-decizjonijiet kummercjali tar-ragel taghha; (iii) il-blokki kkonsenjati mis-socjeta' rikorrenti ma kinux tal-kwalita' pattwita; u (iv) l-ammont mitlub huwa eccessiv stante illi r-rata miftiehma kienet ta' €100 kull metru kubu u mhux Lm100 kull metru kubu, kif qed tippretendi s-socjeta' rikorrenti.

Rat **is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) tal-21 ta' Novembru 2016** li ddecidiet il-kaz billi laqghet it-talbiet attrici u kkundannat lill-intimati *in solidum* bejniethom sabiex ihallsu lis-socjeta' rikorrenti is-somma ta' erbat elef, sitt mija u wiehed u sittin Ewro u erbgha u disghin centezmu (€4,661.94) rappresentanti bilanc dovut minnhom lis-socjeta' rikorrenti ghal *stone blocks* mibjugha u kkonsenjati lilhom mill-istess socjeta rikorrenti fuq inkariku

[1] Fol 9 et seq

taghhom stess, bl-imghax kif mitlub a karigu ta' l-intimati[2]. Kull parti tbati l-ispejjez taghha.

L-intimati appellaw u s-socjeta' rikorrenti wiegbet[3]. Waqt is-seduta tas-17 ta' Novembru 2017 dehru d-difensuri tal-partijiet u saret trattazzjoni.

Il-Qorti qrat l-atti.

L-aggravji huma tnejn u jitrattaw l-ewwel u r-raba' eccezzjoni tal-intimati, llum appellanti quddiem l-ewwel Qorti, cioe' li:

1. L-attur m'huwiex legittimu kontradittur ghat-talbiet tal-kumpannija attrici. Il-konvenuta ghamlu l-argumenti taghhom ghalfejn din il-qorti ghandha, *"[….] takkolji l-ewwel eccezzjoni tal-appellanti Galea u konsegwentement tiddikjara li l-istess konjugi Galea m'humiex il-legittimi kontradittūri f'dawn il-proceduri stante li ma tezisti l-ebda relazzjoni guridika bejn il-kontendenti kif fuq indikat u konsegwentement tillibera lill-appellanti mill-osservanza tal-gudizzju, bl-ispejjez kontra s-socjeta appellata"*.
2. Il-prezz maqbul bejn il-partijiet kien ta' mitt Ewro (€100) il-metru kubu u mhux mitt lira Maltin (LM100) il-metru kubu.

Fatti.

i. Is-socjeta' appellata ghandha barriera fis-Siggiewi. L-appellant ordna minghandha diversi blokki tal-gebel qawwi maqtughin mill-istess kumpannija wara li gew immarkati l-blokki maghzula minnu[4];

ii. L-appellant Galea huwa direttur tal-kumpanija VG Tiles Company Limited li tinsab fiz-zona industrijali ta' H'Attard[5];

iii. Il-konsenja saret fil-fabbrika tal-appellant H'Attard fid-19 ta' Frar 2013, fil-21 ta' Frar 2013 u fis-27 ta' Frar 2013[6]. Fuq id-*Delivery Notes* rispettivi, l-ordni tghajjat lil Victor Galea personalment u kien hu stess li ffirma l-konferma tal-konsenja fuq dawn l-istess dokumenti[7];

[2] Ara digriet tal-24 ta' Novembru 2016.
[3] Fol 12 et seq.
[4] Xhieda ta' Anton Camilleri, direttur tas-socjeta' appellata a fol 29.
[5] Xhieda tal-appellant Victor Galea a fol 44.
[6] Fol 3-5.
[7] Xhieda a fol 51.

iv. Id-*Delivery Notes* in kwistjoni ma jindikaw ebda prezz. Fattura datata 5 ta' Frar 2013 mahruga mis-socjeta' appellata telenka l-prezzijiet tal-blokok, kollha bil-munita Ewro ghall-prezz totali ta' €4,661.94, VAT inkluz[8].

L-ewwel aggravju.

L-appellanti jsostnu li huma ma kellhomx jitqiesu bhala legittimi kontradditturi ghat-talbiet tas-socjeta' appellata peress li:

a. l-appellata kienet taf tajjeb li l-ordni tal-gebel qawwi in kwistjoni saret mill-appellant ghan-nom u ghall-beneficcju tas-socjeta' VG Tiles Co Ltd;
b. l-ewwel Qorti accettat il-fatt li l-oggetti gew konsenjati fil-fabbrika ta' VG Tiles Co Ltd u ntuzaw minn din is-socjeta' f'*tender* tal-pavimentar bil-pavimentar maqtugh mill-gebel tal-qawwi fil-progett tal-foss tal-Imdina;
c. in-natura tan-negozju kien indubjament wiehed kummercjali anke minhabba t-tunellagg u l-kwantita' taghhom bl-ingrossa u huwa ghalhekk inverosimili fic-cirkostanzi li Victor Galea kien qieghed jithaddet f'ismu personali meta mar ghand is-socjeta' appellata;
e. In linea mal-gurispridenza in materja s-socjeta' appellata hija ragjonevolment tenuta li kienet taf li Victor Galea kien qieghed jinnegozja f'isem VG Tiles Co Ltd, ditta rinomata li ilha topera ghal snin shah.

Konsiderazzjoni.

Il-prezunzjoni hi li kulhadd jikkuntratta f'ismu proprju. Tali prezunzjoni tista' tingheleb bi provi kuntrarji.

Rassenja ta' gurisprudenza in materja tinsab fil-kaz **M.C.F. Company Ltd vs Charles Buhagiar et** deciz mill-Prim'Awla fil-15 ta' Gunju 2016[9] -

"*Illi f'materja tal-identità tal-persuna li tidħol f'rapport kuntrattwali ma' ħaddieħor, din il-Qorti tiġbed l-attenzjoni għal dawn il-pronunzjamenti tal-ġurisprudenza u fehmiet ta' kittieba tad-dritt ċivili u kummerċjali:*

1) huwa prinċipju ġenerali li, f'ġieħ is-sikurezza tan-negozju ġuridiku, meta wieħed jagħmel ftehim, ikun jaf sewwa l-identità tal-persuna li tkun qiegħda tobbliga ruħha lejh, jew li jkun qiegħed jobbliga ruħu lejha[10].

2) hija ħaġa minn ewl id-dinja illi bniedem jikkuntratta għalih innifsu u kull min jidħol fi ftehim ikun ġustifikat jassumi, kemm għas-serħan il-moħħ tiegħu, kemm għas-sigurtà tal-operazzjonijiet kummerċjali, li jkun qiegħed

[8] Fol 2.
[9] Rik 1008/14LM
[10] **Betti, Teoria generale del negozio giuridico**, 574; **Roppo, Il Contratto** 275; Qorti tal-Kassazzjoni Taljana 08.02.1985, n. 987, f'Giur.it., 1985, I,1,1482.

jiftiehem mal-persuna li tkun daħlet fil-ftehim miegħu u mhux ma' ħaddieħor. Hemm ukoll il-prinċipju sagrosant li l-kuntratti jridu jsiru in bona fede u ħadd m'għandu jkun sorpriż b'allegazzjoni fiergħa li minflok ma' Kaju, huwa jkun ikkuntratta ma' Sempronju.

3) biex persuna li tidħol f'kuntratt torbot lil ħaddieħor li tkun qiegħda tirrappreżenta, din trid tagħmilha ċara mal-parti l-oħra li qed taġixxi f'isem ħaddieħor, u turi lill-parti l-oħra, b'mod ċar l-identità tagħha; dak li l-Taljani jsejħulha spendita del nome, jew il-contemplatio domini[11]*. Il-mandat irid jintwera jew espressament inkella għall-inqas b'mod li l-parti l-oħra tkun raġonevolment taf li tkun qed tikkuntratta ma' persuna li tkun qiegħda tidher għal ħaddieħor*[12]*. Fl-assenza ta' turija espliċita, huwa neċessarju u fl-istess ħin biżżejjed "un comportamento del rappresentante che, per univocità e concludenzia, sia idoneo a portare a conoscenza dell'altro contraente di diligenzia media*[13]*" - hekk imsejħa contemplatio domini per facta concludentia.*

"In conseguenza la rappresentanza può essere dedotta – oltre che da una dichiarazione espressa – da ogni altro elemento da cui risulti in modo inequivoco che l'attività del soggetto si svolga in attuazione di un potere rappresentativo a lui conferito[14]*".*

Jissokta jiġi preċiżat illi l-presunzjoni affermata fis-sentenza appena aċċennata kienet però waħda juris tantum u allura tammetti l-prova kuntrarja. Prova din li kienet tispetta lil persuna li kien qed jidher f'isem u għan-nom ta' persuna oħra. "Dan mhux biss kellu jipprova li hu kien qiegħed jaġixxi bħala mandatarju ta' ħaddiehor imma wkoll kellu jipprova illi tali fatt kien ġie a konoxxenza tal-persuna li magħha jkun qiegħed jikkuntratta" - Lawrence Formosa nomine et nomine vs. Silvio Felice, Appell, 6 ta' Ottubru, 1999.

"Mhux biżżejjed allura li l-appellanti jistrieħ fuq is-sempliċi dikjarazzjoni tiegħu illi hu qatt ma innegozja mas-soċjetà attrici f'ismu personali. Hu ħtieġlu li manifestament jipprova dan l-istess assunt tiegħu[15]*".*

Fil-każ ta' persuna li tkun qed tippretendi li tidher għal kumpannija, ingħad hekk: "Illi din il-Qorti temmen li meta negozju jkun ġestit minn soċjetà b'responsabilità limitata, u għaldaqstant minn persuna ġuridika indipendenti, huwa l-obbligu tagħha li tindika dan fl-aktar mod ċar u inekwivoku lit-terzi li

---

[11] **Vincenzo Roppo, Trattato del Contratto**, 2006, Vol I, Formazione, paġna 761.
[12] **Frank Cilia noe. vs. Charles Scicluna** (Cit Nru 1337/90/JDC), deċiża mill-Qorti tal-Kummerc fis-27 ta' April 1992; **Philip Galea Souchet vs. Michael Falla**, Appell Kummerċjali, 4 ta' Mejju, 1973; **Frank Cilia noe vs. Charles Scicluna** deċiża fis-27 ta' April, 1992, Qorti tal-Kummerċ, (Vol LXXVI.iv.673); **Avukat Dottor Keith Bonnici noe vs. Mark Grima** deċiża fit-30 ta' April, 1992 ,Vol. LXXVI iv 677.
[13] **Qorti tal-Kassazzjoni Taljana, 20.10.2003**, n. 15691, Mass. For. It. 2003
[14] **Qorti tal-Kassazzjoni Taljana** 10.12.1996, n. 10989, Mass For. It., 1996. Ara wkoll Roppo, op.cit., paġna 766.
[15] **Borg Cold Stores vs. Pickard Mario** – QA (PS) 19.10.2005.

jkunu qegħdin jinnegozjaw magħha. Tali indikazzjoni għandha ssir ukoll fuq l-invoices, statements, eċċ relatati ma' akkwisti magħmula minnha. Fin-nuqqas ta' tali indikazzjoni espressa t-terz għandu kull dritt jippreżumi li qiegħed jinnegozja ma' individwu, u fil-fehma tal-Qorti ma jistax jippretendi mod ieħor. Kien għalhekk jinkombi fuq il-konvenut (omissis) li jġib il-prova li s-soċjetà attriċi kienet ġiet mgħarrfa li n-negozju kien qiegħed jiġi ġestit minn soċjetà kummerċjali, skont hu s-soċjetà M.A.

Illi dan il-prinċipju ġie kostantament applikat mill-Qrati tagħna. Hekk, fil-kawża fl-ismijiet ***Charles O'Flaherty noe. vs. Joseph Micallef*** *(Ċit. Nru 885/85/JDC), deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ fl-24 ta' Ġunju, 1987, fejn ilfatti kienu simili għal dawk in eżami, ingħad:*

"Illi f'dawn iċ-ċirkostanzi din il-Qorti hija tal-fehma li l-konvenut hu obbligat personalment għall-ħlas, peress li ma jirriżultax li fiż-żmien meta kien isir in-negozju inkwistjoni huwa indika lis-socjetà attriċi li l-ħlas ma kellux isir minnu iżda minn soċjetà kummerċjali [16]".

4) l-ispendita del nome trid issir sal-mument meta l-ftehim ikun ġie ffinalizzat[17]. "Għar-rigward tal-portata tal-vinkolu kontrattwali, din il-Qorti tagħmel riferenza għas-sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-3 ta' Diċembru, 1999 mogħtija fil-kawża ***Vella vs. Vella noe****. Skont din is-sentenza, il-mument determinanti huwa meta tiġi kontrattata l-obbligazzjoni. Huwa dak il-mument fejn min jikkontratta għandu l-obbligu li jiddikjara b'mod ċar u univoku illi f'dik il-kontrattazzjoni mhux qiegħed jidher f'ismu imma f'isem persuna oħra (fiżika jew morali) li trid tkun ben identifikata. Huwa fl-obbligu li jassikura li dan il-fatt ikun ġie sewwa a konoxxenza tal-parti l-oħra f'dak il-mument għaliex altrimenti jkun qiegħed jassumi personalment ir-responsabilità għan-negozju minnu kontrattat u għall-obbligi naxxenti minn dak in-negozju[18]."*

"Hu dak il-mument li kien rilevanti u kien f'dak il-mument illi min innegozja mas-soċjetà attriċi kellu jirrileva b'mod ċar u univoku illi f'dik il-kuntrattazzjoni ma kienx qiegħed jidher f'ismu imma f'isem persuna oħra ben identifikata. Kellu jassigura li dan il-fatt ikun ġie sewwa a konnoxxenza tas-soċjetà attriċi f'dak il-mument għaliex altrimenti jkun qiegħed jassumi personalment ir-responsabbilità għan-negozju minnu kontrattat u għall-obbligi li kien jimporta (John Vella noe v. Anthony Vella et, Qorti tal-Appell, 3 ta' Diċembru, 1999)[19]."

5) meta persuna tallega li aġixxiet f'isem ħaddieħor, il-piż tal-prova jaqa' fuqha: "Ladarba rriżulta li l-ordni saret mill-konvenut sta għall-istess konvenut li jipprova li meta għamel l-ordni ma għamilhiex f'ismu personalment iżda għamilha għal xi ħaddieħor. Jekk din il-prova ma ssirx għas-sodisfazzjon tal-

---

[16] **Camel Brand Co. Ltd. vs. Michael Debono** 21.03.2002, Prim'Awla, per Imħallef R.C. Pace.
[17] **Lawrence Formosa nomine et nomine vs. Silvio Felice**, Appell, 6 ta' Ottubru 1999.
[18] **Golden Harvest Mfg. Co. Ltd. vs. John Muscat** 17.09.2012, Prim'Awla, per Imħallef J. Zammit McKeon.
[19] **Legend Real Estate Ltd vs. Ron Chetcuti**, il-Qorti tal-Appell.

Qorti jsegwi li l-konvenut ikun tenut responsabbli personalment għall-konsegwenzi kollha li jiskaturixxu mill-istess ordni li għamel[20].” Kif kien osservat fis-sentenzi tal-Qorti tal-Kummerċ ***Cilia noe vs. Scicluna*** *(K/FGC) tas-27 ta' April, 1992 (LXXVI.IV.673) u* ***Bonnici noe vs. Grima*** *(K/JDC) tat-30 ta' April, 1992 (LXXVI.IV.677) u tal-Qorti tal-Appell* ***Caruana et vs. Magro et*** *tas-6 ta' Ottubru, 1999, hija ħaġa minn ewl id-dinja li normalment bniedem jikkontratta għalih innifsu, sakemm ma jindikax li qiegħed jikkontratta f'isem ħaddieħor, jew jekk dan ma jindikax espressament, il-kontraent l-ieħor ikun raġonevolment jaf illi jkun qiegħed jikkontratta f'isem ħaddieħor. Għalhekk fil-każ tal-lum, jinkombi fuq il-konvenuti l-oneru tal-prova tal-ewwel u tat-tieni eċċezzjonijiet u ċioè il-prova li l-kreditu pretiż minn Golden Harvest m'huwiex dovut minnhom personalment iżda mill-kumpannija Dolceria Italiana Limited, li tagħha jirriżulta li l-konvenuti huma l-azzjonisti u li tagħha jirriżulta li kienu t-tnejn diretturi fid-data tal-presentata tar-rikors ġuramentat[21].*

6) Il-provi f'dan ir-rigward għandhom jintiżnu fid-dawl tar-regola li fin-nuqqas ta' provi jew anki fid-dubju l-mandat ma jistax jiġi preżunt, anzi għandu jigi eskluż (Troplong mandato no. 50) ċitata fil-kollezzjoni Vol XLII.ii.203… "Is-sentenza tal-Qorti tal-Appell tas-6 ta' Ottubru, 1999 fil-kawża ***Formosa et noe vs. Felice*** *tat direzzjoni preċiża fis-sens illi sostniet li kien jispetta lill-ġudikant li jiżen iċ-ċirkostanzi ta' kull każ biex jasal għall-konvinċiment jekk kellux jew le jkun apparenti lill-kontraenti illi xi parti kienet qed tidher in rappresentanza ta' ħaddieħor. Ċerti każijiet huma ovvji, oħrajn mhumiex daqstant ovvji. Fejn hemm dubju però wieħed għandu jippresumi illi l-persuna li qed tikkontratta kienet qed tagħmel hekk f'isimha proprju[22].”*

Il-qorti tosserva:

i. Li (a) l-appellant Victor Galea huwa direttur tas-socjeta' VG Tiles Company Ltd; (b) li l-konsenja kienet ta' certu tunellagg u li saret fis-sit fejn hemm sitwata l-fabbrika ta' din il-kumpanija; u (c) li originarjament Anton Camilleri ghan-nom tas-socjeta' appellata avvicina lil Galea bi prosposta ta' bejgh ta' blokok tal-gebel billi mar fil-fabbrika f'H'Attard, m'huwiex bizzejjed sabiex il-qorti tikkonkludi li l-konvenut ma kienx il-legittimu kontradittur;

ii. Kien Victor Galea personalment li mar fil-barriera tas-socjeta' appellata u ghamel in-negozju. Ma tressqet l-ebda prova li l-appellant informa lis-socjeta' appellata li kien qieghed jinnegozja ghan-nom ta' VG Tiles Company Limited u li l-fattura kellha tinhareg f'isimha;

---

[20] **Charles Mizzi et. noe vs Teddie (sive Edward) Borg**, Qorti tal-Kummerċ deċiża fl-10 ta' Mejju, 1990.

[21] **Golden Harvest Mfg. Co. Ltd. vs. John Muscat** 17.09.2012, Prim'Awla, per Imħallef J. Zammit McKeon.

[22] Ibid.

iii. Id-*Delivery Notes* kollha li hargu fi tlett okkazjonijiet u fi spazju ta' diversi granet kollha ndikaw li l-"Isem ta' Min Ordna" huwa Victor Galea. Kien ukoll Victor Galea stess li ffirma kull wahda mit-tlett Delivery Notes. Dwar dan, l-unika spjegazzjoni li ta Galea lill-ewwel Qorti fuq domandi taghha stess kienet li, skont hu, dawn saru hazin mis-socjeta' appellata:[23]

"Il-Qorti: Sur Galea, jiena qieghed nara dawn it-tliet invoices – tliet delivery notes li inti stess ghedtli li ffirmajthom inti. Issa dawka mahrugin kollha f'isem Victor Galea, ghaliex?

Xhud: Ghax kitibhom hazin hu; ghax kitibhom hazin hu. Ghax Victor Galea jiena ma nittrejdjax. VG Tiles ittrejdjajna. U hu fejn gie? Gie fil-post ta' VG Tiles, ma giex id-dar tieghi.

Il-Qorti: Issa meta inti ffirmajthom, qrajthom dawn id-dokumenti hux hekk?

Xhud: Iva

Il-Qorti: Dak il-hin ghedtlu xi haga lil min gabhomlok?

Xhud: Ma kienx hemm hu. Kien hemm it-tifel tieghu. U jiena ghedtlu li l-invoice huwa tal-VG Tiles. U gbidtlu l-attenzjoni.

Il-Qorti: U allura din ma biddilthiex dak il-hin stess?

Xhud: Ma biddilthiex, ma biddilthiex ghax ikun xoghol.....

Il-Qorti: It-tliet darbiet jigifieri ma biddilthiex.

Xhud: ......xoghol ta' malajr.......

Il-Qorti: Jigifieri darba fid-19 ta' Frar, darba fil-21 ta' Frar u darba fis-27 ta' Frar; it-tliet darbiet ma biddilthiex?

Xhud: Sur Magistrat ma biddilthiex. Jien x'hin gejt kont fuq dik il-heavy machine – fuq il-gaffa, nizzilhomli, gie gabhomli mal-gabina u ffirmajtlu; zammejt kopja jien u tlaqt li 'l hemm. Biss ix-xoghol kollu sar VG Tiles, mhux Victor Galea."

iv. Huwa altru milli nversomili li l-appellant f'xi hin gibed l-attenzjoni tas-socjeta' appellata li l-konsenja kellha titnizzel fuq VG Tiles Company Limited meta hu volontarjament accetta **kull wahda mit-tlett konsenji intestati f'ismu personalment minghajr diffikulta'.**

---

[23] Fol 54.

v. M'hemmx indizji b'sahhithom li juru li l-attrici kellha tkun taf li Galea nnegozja ghan-nom ta' kumpannija u mhux f'ismu personali.

Fic-cirkostanzi kellha ragun l-ewwel Qorti tikkonkludi li n-negozju sar bejn il-kontendenti fil-kawza. Dan indipendentement mill-fatt li eventwalment tali gebel seta' ntuza mis-socjeta' VG Tiles Co Ltd f'*tender* pubbliku li rebhet.

Fir-rigward ta' Josephine Galea (ara tieni eccezzjoni) m'hemmx aggravju fir-rigward ta' dik il-parti tas-sentenza li titratta t-tieni eccezzjoni.

Fl-ahharnett il-qorti tara distinzjoni bejn dan il-kaz u dak li ccitaw l-appellanti fl-ismijiet **Joseph Bugeja et vs Claude Paris u s-socjeta' C & C Caterers Limited** (ara paragrafu 15 tar-rikors tal-appell). F'dak il-kaz il-Qorti kienet laqat l-eccezzjoni ta' Claude Paris, Direttur tas-socjeta' konvenuta, li huwa ma kienx legittimu kontradittur peress li hu mhux biss qatt ma kien ghamel kuntatt mal-atturi izda lanqas qatt ma nnegozja maghhom dwar il-konsenja mertu ta' dawk il-proceduri. Inoltre' l-fatturi mertu tal-kreditu pretiz mill-atturi la kienu ntestati f'isem Paris u lanqas iffirmati minnu. Ghalhekk il-fatti kienu ghal kollox differenti minn dawk tal-kaz in ezami.

L-aggravju huwa michud.

<u>It-tieni aggravju.</u>

L-appellanti jikkontendu li l-prezz pattwit ghall-konsenja li saret fl-2013 kien fid-denominazzjoni tal-Ewro u mhux fil-Lira Maltija li kienet ilha li spiccat mis-sena 2008. Inoltre', *Delivery Notes* ezibiti mill-appellanti in atti ghandhom jikkonvincu li l-prezz ta' €233 (LM100) il-metru kubu ghal gebel tal-qawwi in kwistjoni huwa wiehed esagerat. Fil-fehma taghhom ghalhekk l-ewwel Qorti kienet zbaljata meta tat kredibilita' lill-verzjoni tas-socjeta' appellata li l-ftehim kien bazat fuq LM100 il-metru kubu u mhux €100 il-metru kubu.

<u>Konsiderazzjoni.</u>

Ma hemmx dubju li fil-mument li sar il-ftehim bejn Victor Galea u s-socjeta' appellata, id-denominazzjoni ufficjali tal-munita f'Malta kienet l-Ewro. Madankollu dak li jorbot lill-partijiet huwa effettivament xi ftehmu bejniethom (art.992 tal-Kap 16), ftehim li dwaru nghataw verzjonijiet differenti ghal dak li jirrigwarda l-prezz.

Il-Qorti qalet hekk dwar konflitt ta` provi fil-kamp civili fil-kaz **Maria Xuereb et vs Clement Gauci et deciz fl-24 ta` Marzu 2004**[24] –

[24] App Nru 290/01

"Huwa pacifiku f`materja ta` konflitt ta` versjonijiet illi l-Qorti kellha tkun gwidata minn zewg principji fl-evalwazzjoni tal-provi quddiemha:

1) Li taghraf tislet minn dawn il-provi korroborazzjoni li tista`tikkonforta xi wahda miz-zewg verzjonijiet bhala li tkun aktar kredibbli u attendibbli minn ohra; u

2) Fin-nuqqas, li tigi applikata l-massima "actore non probante reus absolvitur".

*Ara a propozitu sentenza fl-ismijiet "**Fogg Insurance Agencies Limited noe vs Maryanne Theuma**", Appell, Sede Inferjuri, 22 ta` Novembru, 2001.*

Fi kliem iehor il-Qorti ghandha tezamina jekk xi wahda miz-zewg verzjonijiet, fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilita` u specjalment dawk talkonsistenza u verosimiljanza, ghandhiex teskludi lill-ohra, anke fuq il-bilanc tal-probabilitajiet u tal-preponderanza tal-provi, ghax dawn, f`kawzi civili, huma generalment sufficjenti ghall-konvinciment tal-gudikant (Kollez. Vol L pII p440)."

Anton Camilleri, direttur tas-socjeta' appellata xehed hekk[25] -

"Dwar rata ahna konna ftehmna li r-rata kellha tkun ta' mitt lira Maltin (Lm100) ghal kull metru kubu tal-gebel excluding VAT.

Qed jigi lili mistoqsi partikolari in vista' tar-raba' eccezzjoni ta' l-intimati illi l-ftehim kien ghal mitt Ewro (€100) ghal kull metro kubu u mhux mitt lira Maltin (Lm100): u nghid li mhux minnu, izda ahna konna ftehmna mitt lira Maltin (Lm100) ghal kull metro kubu.

Barra jiena ma jidhirli li hawn ebda Barriera ohra li tipprovdi dan il-gebel hawn Malta, izda hemm tnejn jipprovduh Ghawdex. Nixtieq nghid illi din ir-rata ta' mitt Lira Maltin (Lm100) ghal kull metro kubu hija r-rata illi jadoperaw anke dawn iz-zewg Barrieri ohra.

Ghal din ir-rata ta' mitt lira Maltin (Lm100) ghal kull metro kubu hija ghal gebel tal-qawwi."

Stima datata Frar 2015 ezibita minn Camilleri mahruga minn kompetitur taghhom f'Ghawdex Salvu Mintoff and Sons Ltd ghal gebel tal-qawwi tindika l-prezz ta' €256.23 kull metru kubu eskluz il-VAT[26].

Minn naha l-ohra Victor Galea nsista li mas-socjeta' appellata[27] –

[25] Fol 29.
[26] Fol 33.
[27] Fol 49.

"fil-barriera tieghu ahna ftehmna mitt ewro il-metru kubu. Kien fis-sitta u nofs ta' filghodu jew circa s-sebgha ta' filghodu, mitt ewro il-metro kubu."

Mistoqsi mid-difensur tieghu biex jispjega kif gie stabbilit dan il-prezz u jekk huwiex il-prezz tas-suq, Galea wiegeb li l-prezz huwa bhal dak li jixtri minn Ghawdex, anzi minn Ghawdex jixtrih irhas ghax jixtrih bil-€95.50-il metru kubu[28].

Galea ezebixxa fattura ta' *Hard Stone Block* li turi prezz ta' €50 kull metru kubu[29] u zewg *delivery notes* ta' Salvu Mintoff & Sons Ltd[30], kif ukoll ricevuta ohra a fol 83 li tindika *"supply of hardstone blocks at 42.37 per cubic metre."*

Anton Camilleri izda rribatta li l-prezzijiet indikati fil-fatturi prezentati minn Victor Galea ma ghandhomx jittiehdu in konsiderazzjoni peress li dawn ma humiex ghal gebel maqtugh bil-magna bhal ma kien dak mibjugh lil Galea mis-socjeta' appellata, izda ghal gebel li jkun tkisser wara li jkunu gew sparati l-isplussivi u per konsegwenza tali gebel ikun aktar irhis peress li jkollu hsarat. Camilleri jzid jghid li Salvu Mintoff & Sons Ltd jikru l-makkinarju tas-socjeta' appellata stess biex jaqtghu il-blokok u allura kieku l-gebel tal-qawwi maqtugh kieu ser ibighuh irhas minn dak tas-socjeta' appellata kienu ser ikunu qed jaghmlu telf – li hu altru milli inverosimili. Camilleri sahaq li l-istima prezentata mis-socjeta' appellata mahruga minghand Salvu Mintoff and Sons Ltd invece hija komparabbli mal-mertu tal-kaz odjern peress li hija mahruga fuq gebel tal-qawwi li hu maqtugh bic-*chainsaw* ukoll[31].

L-appellant pero' nsista li l-gebel tal-qawwi li xtara minn Ghawdex kienu maqtughin dritti bil-makkinarju[32].

Inghad ukoll li l-prezz mitlub lill-appellant mis-socjeta' appellata kien jinkludi t-trasport filwaqt li dak imhallas mill-appellant lil Salvu Mintoff & Sons kien *ex works* u allura transport eskluz[33].

Wara li qieset dawn il-verzjonijiet il-Qorti tissottolinea fl-ewwel lok li, in linea mal-gurisprudenza, in kwantu dan l-aggravju huwa marbut ma kritika tal-apprezzament tal-provi maghmul mill-ewwel Qorti, dina l-Qorti bhala wahda ta' revizjoni qajla tiddisturba l-konkluzjoni milhuqa fil-prim istanza fuq l-aggravju ta' apprezzament hazin ta' fatti, dment li ma jirrizultax xi zball manifest, jew jekk l-ewwel Qorti tkun waslet ghal konkluzjoni li ma kellhiex tasal ghaliha bir-rizultat li xi parti tkun ser issofri ingustizzja jekk is-sentenza in kwistjoni tibqa' fis-sehh (ara per ezempju **Mattia Preti Limited vs Charmaine Azzopardi**, deciza mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fis-27 ta' Mejju, 2016). Ghalhekk din il-Qorti ma tiddisturbax leggerment l-

[28] Fol 49 *et seq*.
[29] Fol 64.
[30] Fol 65.
[31] Xhieda a fol 70 et seq.
[32] Fol 75.
[33] Xhieda tal-appellant a fol 77.

apprezzament tal-provi li jkun sar mill-ewwel Qorti, jekk tara li din setghet legalment u ragonevolment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha.

Fic-cirkostanzi tal-kaz odjern, il-Qorti ma tara ebda ragunament censurabbli da parti tal-ewwel Qorti.

Fl-ewwel lok, kif rikonoxxut anke mill-ewwel Qorti, huwa fatt maghruf li diversi kategoriji ta' nies li kienu mdorrijin juzaw il-lira Maltija, partikolarment haddiema u operaturi ta' xoghol manwali, baqghu jaghmlu l-kalkoli taghhom f'din il-munita. Il-Qorti temmen il-verzjoni ta' Anton Camilleri li meta sar il-ftehim bejn il-partijiet, l-appellant kien jaf u ntqal lilu li r-rata applikabbli kienet mahduma bil-lira Maltija kull metro kubu.

Din il-fehma tal-Qorti hija msahha mhux biss mill-prova tal-istima mahruga minn kompetitur tas-socjeta' appellata fuq blat tal-qawwi mqatta' bil-makkinarju, bhal ma' kien dak odjern (a fol 33) izda wkoll minn dawn il-konsiderazzjonijiet:

i. Il-fattura bil-prezzijiet tal-gebel ordnati mill-appellant indikati kjarament bl-Ewro hija datata 5 ta' Frar 2013[34], u cioe' qabel ma bdew isiru l-konsenji tal-gebel lill-istess appellant. Anke jekk mhux maghruf precizament meta l-appellant gie a konjizzjoni ta' din il-fattura, huwa ferm probabbli li din kienet diga' fil-pussess tieghu meta beda jircievi l-konsenji tant li huwa pacifiku bejn il-partijiet li l-appellant Galea kien diga' hareg cekk favur is-socjeta' appellata *on account*[35] u dan waqt il-perjodu li l-istess appellant kien qieghed jircievi l-kunsinni minghand is-socjeta' appellata[36].

ii. Anton Camilleri xehed li huwa mar diversi drabi personalment ghand l-appellant biex jitolbu l-hlas dovut u kif qal[37] –

"Daqqa jghidli "ghaddili xahar iehor ghax ghadhom ma hallsunix" u daqqa gimghatejn ohra u daqqa tlieta…..".

F'dawn l-okkazjonijiet, ikompli Camilleri, l-appellant qatt ma qajjem xi kwistjoni dwar ir-rata tal-hlas[38] -

"lili qatt ma semmieli illi kien hemm xi problema dwar il-gebel illi gie pprovdut, u lanqas dwar ir-rata. Kull ma kien jghidli huwa illi kellu l-flus dehlin u kien ser ihallasni aktar tard."

Dan id-diskors m'huwiex michud mill-appellant u nfatti ma ressaq ebda prova li huwa xi darba, imqar bil-miktub, kien issolleva din il-kwistjoni dwar ir-rata

---

[34] Fol 2.
[35] Xhieda Anton Camilleri a fol 70 u konferma mill-appellant a fol 78 (liema cekk bi zvista gie distrutt minn mart Anton Camilleri – fol 70).
[36] Fol 78.
[37] Fol 70.
[38] Fol 30.

tal-hlas jew id-denominazzjoni tal-munita li dwarha kienu ftehmu. Dan kollu jkompli jimmilita lejn kredibilita' favur it-tezi tas-socjeta' appellata.

Dan l-aggravju ghalhekk sejjer jigi michud ukoll.

Ghal dawn il-motivi l-Qorti tichad l-appell bl-ispejjez kollha kontra l-appellanti Galea.

Anthony Ellul.